

Nr 46

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.; given Stockholms slott den 10 februari 1961.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt 87 § regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 55 § checklagen;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid; samt
- 4) lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggas förslag till sådana ändringar i lagstiftningen att lördagarna under månaderna juni, juli, augusti och september likställas med bankfridagar.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 72 § växellagen**

Härigenom förordnas, att 72 § växellagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

72 §.

Inträffar växels — — — — — å söckendag.

Skall åtgärd — — — — — helgdagar medräknas.

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare påskafton, midsommarafton och julafton.

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare *lördagar under månaderna juni, juli, augusti och september samt påskafton, midsommar-*
afton och julafton.

Vid beräkning — — — — — ej medräknad.

Uppskovsdagar äge — — — — — ej rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

¹ Senaste lydelse av 72 §, se SFS 1935:98.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 55 § checklagen

Härigenom förordnas, att 55 § checklagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

55 §.

Checks uppvisande — — — — — å söckendag.

Då den — — — — — helgdagar medräknas.

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare påskafton, midsommarafton och julafton.	Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare <i>lördagar under månaderna juni, juli, augusti och september samt påskafton, midsommarafton och julafton.</i>
---	--

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

¹ Senaste lydelse av 55 §, se SFS 1935:99.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***2 §.**

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, å söndag eller annan allmän helgdag eller å påskafton, midsommarafton eller julafton, må åtgärden företagas å nästa söckendag; dock att vad sålunda stadgats ej skall gälla, där åtgärden skall företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna infaller å någon av ovan sist angivna tre dagar.

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, å söndag eller annan allmän helgdag, å *lördag under månaderna juni, juli, augusti och september* eller å påskafton, midsommarafton eller julafton, må åtgärden företagas å nästa söckendag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

¹ Senaste lydelse av 2 §, se SFS 1935:100.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 27 mars 1936 om skuldebrev skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Är förfallotid — — — — — skuldebrevets utfärdande.

Inträffar skuldebrevs förfallotid å söndag eller annan allmän helgdag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Likställda med allmän helgdag vare enligt denna lag påskafton, midsommarafton och julafton.	Inträffar skuldebrevs förfallotid å söndag eller annan allmän helgdag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Likställda med allmän helgdag vare enligt denna lag <i>lördagar under månaderna juni, juli, augusti och september samt påskafton, midsommarafton och julafton.</i>
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *sommarlördagars likställande med bankfridagar* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 22 mars 1960, nr 105, anhöll riksdagen, under åberopande av vad som anförts i första lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 17, att inom Kungl. Maj:ts kansli måtte utarbetas förslag till lagstiftning i överensstämmelse med syftet med två vid riksdagen väckta likalydande motioner (I: 5 och II: 12) om sommarlördagars likställande med bankfridagar. Med anledning av skrivelsen har inom justitiedepartementet upprättats en den 31 augusti 1960 dagtecknad promemoria (stencilerad) med förslag i ämnet. Vid promemorian fogade förslag till lagändringar torde få biläggas detta protokoll (*Bilaga B*).

Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Nedre Norrland, kommerskollegium, generalpoststyrelsen, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Älvsborgs, Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län, Fullmäktige i riksbanken, Svenska bankföreningen, Svenska bankmannaförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbruksskasseförbund, Föreningen Sveriges häradshövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk. I ett antal yttranden har åberopats utlåtanden från andra myndigheter, organ och tjänstemän. Svenska arbetsgivareföreningen, som beretts tillfälle att avge yttrande, har förklarat sig önska avstå därifrån.

Jag anhåller nu att få upptaga denna fråga till behandling.

Gällande bestämmelser

Om växels förfallodag inträffar å söndag eller annan allmän helgdag, får enligt 72 § *växellagen* betalning för växeln ej krävas förrän nästa söckendag. Alla andra åtgärder med avseende å växel, såsom uppvisande till god-

kännande och upptagande av protest, får likaledes vidtagas endast å söckendag. Skall sådan åtgärd vara vidtagen inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag, utsträcker tiden för åtgärdens vidtagande att omfatta jämväl påföljande söckendag. Vid tids beräkning skall mellanliggande helgdagar medräknas. Vidare föreskrives i nämnda lagrum att de s. k. bankfridagarna midsommarafton, påskafton och julafton är likställda med allmän helgdag enligt växellagen.

I 55 § *checklagen* stadgas, att uppvisande av check till betalning samt upptagande av protest endast får äga rum å söckendag. Då den sista dagen av stadgad tid för vidtagande av åtgärd beträffande check, särskilt dennas uppvisande till betalning eller verkställande av protest eller därmed jämfäst bestyrkande, är söndag eller annan allmän helgdag, utsträcker tiden att omfatta jämväl påföljande söckendag. Vid tids beräkning medräknas mellanliggande helgdagar. Även enligt *checklagen* är midsommarafton, påskafton och julafton likställda med allmän helgdag.

De svenska växel- och checklagarna har utfärdats efter ratificering av mellanfolkliga konventioner, innefattande förpliktelse för signatärmakterna att införa gemensamma lagar angående växel och check. De kontraherande staterna äger emellertid i vissa fall göra avvikelser från konventionernas lagtext. Enligt bilaga II till konventionen om gemensam växellag art. 18 kan envar av de fördragsslutande staterna föreskriva, att i fråga om växels uppvisande till godkännande eller betalning och andra åtgärder med avseende å växel vissa söckendagar skall likställas med helgdagar, och i bilaga II till konventionen om gemensam checklag art. 27 har motsvarande befogenhet tillförsäkrats i fråga om checks uppvisande till betalning och andra åtgärder med avseende å check.

I 2 § *lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid* föreskrives, att om tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, infaller å söndag eller annan allmän helgdag eller å påskafton, midsommarafton eller julafton, åtgärden får företagas å nästa söckendag. Denna regel gäller dock icke om den ifrågavarande åtgärden skall företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna infaller å någon av sist angivna tre dagar.

Om skuldebrevs förfallodag inträffar å söndag eller annan allmän helgdag, skall enligt 5 § andra stycket *lagen den 27 mars 1936 om skuldebrev* nästa söckendag anses såsom förfallodag. Detsamma gäller, då skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Vidare stadgas i lagrummet, att påskafton, midsommarafton och julafton är likställda med allmän helgdag enligt skuldebrevslagen.

Historik

I en vid 1934 års riksdag väckt motion (II: 298) upptogs frågan om införande i Sverige av motsvarighet till bank holidays i England och Bankfeiertage i Tyskland. I anledning av motionen anhöll riksdagen på hemställan av andra lagutskottet (utl. nr 16), att Kungl. Maj:t ville låta verkställa ut-

redning rörande lämpligheten av en sådan ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärslivet, att hinder ej mötte att hålla bankerna stängda påskafton, midsommarafton och julafton, då dessa dagar inföll å söckendag, samt möjligen ytterligare någon helgfri dag. Med anledning av denna hemställan utarbetades inom justitiedepartementet en promemoria med utkast till bestämmelser i ämnet. Enligt promemorian skulle i växel- och checklagarna samt lagen om beräkning av lagstadgad tid införas stadganden om att påskafton, midsommarafton, andra lördagen i november och julafton skulle vara likställda med allmän helgdag vid tillämpning av nämnda lagar.

Sedan yttranden i sedvanlig ordning avgivits över promemorian framlades för 1935 års riksdag förslag till ändringar i 72 § växellagen och 55 § checklagen, varigenom påskafton, midsommarafton och julafton likställdes med allmän helgdag enligt dessa lagar. Vidare föreslogs sådan ändring av 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid att vad i lagrummet stadgats om fatalietids infallande å söndag eller annan allmän helgdag skulle gälla även nyssnämnda tre dagar med undantag för det fall att åtgärd skulle företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna inföll å någon av de angivna helgdagsaftnarna. I propositionen (nr 127) erinrades om att hinder mot att bereda en del grupper anställda ledighet å vissa söckendagar i anslutning till helgdagar mötte i föreskrifterna i växel- och checklagarna om vidtagande å viss dag eller inom viss tid av växel- och checkrättsliga åtgärder, enär de gällande modifikationerna i dessa föreskrifter endast avsåg helgdagar. Eftersom uppskov icke kunde äga rum då frist enligt växel- eller checklagen utgick på annan dag än helgdag var det tydligen icke möjligt för bankerna — framhölls i propositionen vidare — att helt hålla sina kontor stängda å sådan dag. Därest på sätt riksdagen ifrågasatt vissa söckendagar skulle kunna göras till bankfridagar, erfordrades därför enligt propositionen, att dessa dagar i växel- och checkrättsligt avseende likställdes med helgdagar. I propositionen uttalades att lagstiftningen endast åsyftade att underlätta vidmakthållandet och utsträckt tillämpning på frivillighetens väg av en redan ganska allmänt utbredd sedvänja, och departementschefen erinrade om att den omständigheten att växel- och checkrättsliga åtgärder icke behövde vidtagas å en viss dag tydligen icke utgjorde något hinder för bankerna att då hålla sina kontor öppna, därest detta på grund av särskilda förhållanden skulle befinnas erforderligt.

I fråga om den föreslagna ändringen i lagen om beräkning av lagstadgad tid anförde departementschefen följande:

Såsom i den remitterade promemorian anförts lärer, ifall de förut angivna dagarna skola likställas med helgdagar vid tillämpningen av växel- och checklagarna, en motsvarande bestämmelse lämpligen böra införas i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid. Därest så sker, synes dock viss tvekan kunna tänkas uppkomma om lagens tillämpning då den ifrågavarande åtgärden författningsenligt skall företagas sist å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag såsom i fall som avses i 14 § lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt m. m. samt i 4 § inteckningsförordningen. Då det åtminstone

för närvarande icke torde böra ifrågakomma att införa bestämmelser till förhindrande att — såsom i undantagsfall kan ske — underrätt sammanträder eller inskrivningsdag hålles å bankfridag, torde det nu ifrågasätta nya stadgandet böra fullständigas med en uttrycklig förklaring att detsamma icke skall gälla i de sist omnämnda fallen.

Det bör anmärkas, att lagen om beräkning av lagstadgad tid är tillämplig beträffande alla tider för vidtagande av viss åtgärd, som finnas utsatta i lag eller särskild författning. Den ifrågasatta ändringen däri komme för den skull att i viss mån överskrida ramen för den av 1934 års riksdag begärda utredningen, vilken endast avsåg ändring i gällande lagstiftning rörande bestämd tid för utförande av vissa rättshandlingar inom affärslivet. Att i lagen göra skillnad mellan rättshandlingar inom och utom affärslivet synes dock uteslutet. — Å andra sidan bör framhållas, att lagen icke avser tider som bestämts genom avtal eller viljeförklaringar. Enligt vad föredragande departementschefen anförde i den proposition (nr 216) till 1930 års riksdag, varigenom förslag till nämnda lag framlades, ansågos stadganden här om falla utom dennas ram. Ej heller i övrigt finnes i svensk rätt någon allmän bestämmelse som reglerar de fall då en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skall vidtagas å allmän helgdag. Med hänsyn härtill läser ej heller böra ifrågakomma att i förevarande sammanhang meddela en allmän regel för de fall då en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skall äga rum å någon av de förut nämnda söckendagarna.

På hemställan av andra lagutskottet (utl. nr 21) biföll riksdagen den framlagda propositionen, varigenom de berörda lagrummen i växel- och checklagarna samt lagen om beräkning av lagstadgad tid erhöll sin nuvarande lydelse.

I lagberedningens den 2 maj 1935 dagtecknade betänkande med förslag till lag om skuldebrev m. m. (SOU 1935: 14) upptogs, under hänvisning till då gällande lydelse av lagen om beräkning av lagstadgad tid samt växel- och checklagarna, i 5 § andra stycket av förslaget till lag om skuldebrev en bestämmelse för det fall att skuldebrevs förfallotid inträffade å söndag eller annan allmän helgdag eller att skuldebrev lydde å betalning inom viss tid, vars sista dag var allmän helgdag. I sitt utlåtande över förslaget i denna del anförde lagrådet:

Paragrafens andra stycke innehåller bestämmelse för det fall att skuldebrevs förfallotid — vartill i detta sammanhang torde vara att hänföra icke endast avtalad förfallotid utan också ej avtalad tid då enligt första stycket borgenären fordrar betalning eller gäldenären erbjuder sådan — inträffar å söndag eller annan allmän helgdag eller att skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Likartade bestämmelser som den här föreslagna finnas redan, såsom beredningen påpekat, bl. a. dels i lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid dels i växel- och checklagarna. Vad sistnämnda tre lagar angår, har lagrådet innevarande år haft att granska vissa numera antagna ändringsförslag åsyftande att, såvitt dessa lagar angår, med helgdagar jämställa påskaftonen, midsommaraftonen och julaftonen. I motiveringen till berörda ändringsförslag hade, under erinran att lagen om beräkning av lagstadgad tid icke avsåge tider som bestämts genom avtal eller viljeförklaringar samt att ej heller i övrigt i svensk rätt finnes någon allmän bestämmelse som reglerade det fall att en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skulle vidtagas å söndag eller annan

allmän helgdag, detta förhållande åberopats såsom skäl för att icke meddela någon allmän regel för det fall att en rättshandling enligt avtal eller viljeförklaring skulle vidtagas å någon av de förut nämnda söckendagarna. Därest beredningens förslag i det avseende varom nu är fråga antages, synes ställningen bliva i viss mån förändrad. Visserligen avser förslaget icke direkt att införa någon allmän bestämmelse för det fall att enligt avtal eller viljeförklaring en rättshandling skall företagas å helgdag, men det synes å andra sidan böra beaktas att införandet av en dylik bestämmelse i fråga om ett så centralt och praktiskt viktigt institut som skuldebrevet säkerligen kommer att erhålla betydelse icke allenast genom en vidsträckt direkt tillämpning utan också genom analogisk användning. Det synes då böra övervägas om icke jämväl beträffande betalning av skuldebrev de tre nämnda söckendagarna lämpligen må likställas med helgdagar. Väl kunna i fråga om skuldebrev icke lika starka skäl åberopas för ett stadgande i sådan riktning som beträffande växel och check. Möjligheten för bankerna att å dessa söckendagar hålla sina kontor stängda torde nämligen icke vara på samma sätt beroende av ett dylikt stadgande då fråga är om skuldebrev. Men vissa icke betydelselösa praktiska skäl kunna dock åberopas för att här ej göra någon åtskillnad. Sålunda må framhållas att förmågan att å viss dag infria ett skuldebrev lätt kan tänkas bliva ofördelaktigt påverkad av att lagen beträffande vissa andra slag av krediter föreskriver betalningsanstånd utöver samma dag. Av en viss vikt torde det även vara att lagstiftningen i förevarande hänseende icke företer onödiga skiftningar.

I den vid 1936 års riksdag framlagda propositionen med förslag till lag om skuldebrev m. m. (nr 2), vilken i förevarande del utan ändring antogs av riksdagen, erhöll ifrågavarande lagrum, i enlighet med vad lagrådet förordat, sin nuvarande lydelse.

Vid 1957 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 332 och II: 404) med yrkande om utredning av frågan om de lagändringar som erfordrades för att möjliggöra att banker och andra kreditinstitut i samband med en framtida övergång till fem dagars arbetsvecka kunde hålla stängt på lördagar. Motionerna behandlades av första lagutskottet. Utskottet inhämtade yttranden över motionerna av Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige och Stockholms handelskammare. Motionärernas utredningsförslag tillstyrktes eller lämnades utan erinran av samtliga remissinstanser utom Sparbanksföreningen. Utskottet hemställde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 18), att motionerna ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I utlåtandet anförde utskottet bl. a. följande:

Vid ställningstagande till det av motionärerna sålunda upptagna spörsmålet saknar utskottet anledning att ingå i prövning av om femdagarsvecka för bankerna över huvud taget är lämplig eller möjlig. Såsom även motionärerna antyder bör prövningen härav ankomma på arbetsmarknadens parter. Dessa har otvivelaktigt också de bästa förutsättningarna för bedömande av om en sådan övergång är lämplig med hänsyn till det ekonomiska livets krav och allmänhetens önskan om en god service. Om frågan sålunda begränsas till genomförandet av de lagändringar som skall möjliggöra lördagsstängning för bankerna synes den emellertid vara för tidigt väckt.

Det är emellertid utskottet angeläget att framhålla, att — såsom redan av

det anförda torde framgå — frågan skulle komma i ett annat läge, om man inom bankvärlden enades om att övergång till femdagarsvecka borde komma till stånd.

Beträffande frågans behandling vid 1960 års riksdag må nämnas att över de då väckta, tidigare omnämnda motionerna första lagutskottet inhämtade yttranden av Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges jordbrukskassförbund. I ärendet ingavs även en skrivelse till utskottet från Tjänstemännens centralorganisation. Det i motionerna framförda utredningsförslaget tillstyrktes av Sparbanksföreningen och Tjänstemännens centralorganisation. Bankföreningen avstyrkte däremot förslaget med hänvisning bl. a. till att en stängning av bankkontoren under sommarlördagarna särskilt under juni månad tedde sig som en allvarlig och djupt ingripande åtgärd, varför en överenskommelse härom mellan arbetsmarknadens parter borde avvaktas. Jordbrukskassförbundet framhöll bl. a., att likställande av sommarlördagar med bankfridagar skulle få förhållandevis ringa betydelse för jordbruksbefolkningen och därmed för kasserörelsen, som hade betydligt flera kontor öppna på lördagarna än på någon annan veckodag. I sitt utlåtande över motionerna anförde utskottet bl. a. följande:

I nu förevarande motioner har angivits, att stora grupper av befolkningen, inom industrien omkring 75 procent av de anställda, tack vare den genomförda arbetstidsförkortningen nu erhållit fria sommarlördagar. Det vore motiverat, att lagstiftningen anpassades efter de ändrade förhållandena på så sätt, att lördagarna under juni, juli och augusti likställdes med de s. k. bankfridagarna.

Såsom framhållits i yttranden till utskottet, kan nuvarande lagregler inom ifrågavarande område medföra olägenheter för allmänheten i det att de arbetsfria sommarlördagarna ej kan utnyttjas för vila och rekreation i avsedd omfattning på grund av utlöpande fatalietider. Starka skäl talar sålunda för att det närmare undersökes i vilken utsträckning lagstiftningen bör ändras, så att antydda olägenheter undanröjes. En dylik undersökning torde inte bli nämnvärt tidskrävande och torde kunna verkställas inom Kungl. Maj:ts kansli. I detta sammanhang är det emellertid utskottet angeläget att framhålla, att utskottet icke funnit anledning frånga vad det 1957 uttalade i fråga om femdagarsvecka för banker.

Departementspromemorian

I promemorian framhålles till en början, att den genomförda arbetstidsförkortningen i stor utsträckning disponerats på så sätt att de anställda erhållit lediga lördagar, framför allt under månaderna juni, juli och augusti. Att systemet med femdagarsvecka under sommarmånaderna fått mycket stor utbredning på den svenska arbetsmarknaden bekräftas enligt promemorian av uppgifter som inhämtats av de större fackliga organisationerna. Det har bl. a. beräknats att ungefär 90 procent eller omkring 585 000 av arbetarna inom Svenska arbetsgivareföreningens område har fått arbetstidsförkortningen utlagd i form av fria lördagar under sommarmånaderna. Det torde vara mycket vanligt att även tjänstemännen åtnjuter fria lördagar vid de företag, där systemet med fria lördagar gäller för arbetarna. Enligt eu

undersökning av förhållandena inom industrin i Stockholm skulle mer än tre fjärdedelar av tjänstemännen ha erhållit fria lördagar under tiden juni—augusti. Även på det statliga och kommunala området har arbetstiden i betydande utsträckning förlagts så att fria lördagar erhålles under sommarmånaderna. Denna utveckling på arbetsmarknaden utgör enligt promemorian bakgrunden till det motionsvis framförda förslaget om att lagstiftningen rörande växlar, checker, skuldebrev och beräkning av lagstadgad tid skall anpassas efter de förändrade förhållandena genom att lördagarna under juni, juli och augusti likställas med de nuvarande s. k. bankfridagarna, påskafton, midsommarafton och julafton. I de fall då en sommarlördag utgör sista dagen för att verkställa en växel- eller checkrättslig åtgärd, att infria ett skuldebrev eller att vidtaga i lag eller särskild författning stadgad åtgärd skulle genom de åsyftade lagändringarna möjlighet beredas att låta åtgärden anstå till närmast påföljande normala arbetsdag.

Enligt vad i promemorian påpekas har som skäl för den av riksdagen begärda lagstiftningen åberopats att nuvarande lagregler medför olägenheter för allmänheten genom att de arbetsfria sommarlördagarna ej kan utnyttjas för vila och rekreation i avsedd omfattning på grund av utlöpande fatalitetider. Härav synes framgå att man närmast åsyftat att åstadkomma lättnader för de grupper av befolkningen som redan erhållit förmånen av fria lördagar. Men det torde även förhålla sig på det sättet att ifrågavarande lagstiftningsåtgärder kan möjliggöra att nya grupper av arbetstagare kan komma i åtnjutande av fria lördagar. Tjänstemännens centralorganisation har sålunda i sitt vid 1960 års riksdag till första lagutskottet avgivna yttrande fäst uppmärksamheten på att det inom förvaltningen är nödvändigt att arrangera jourtjänst under lördagar för att iaktta den formella öppet-hållning, som har sin bakgrund i gällande bestämmelser om beräkning av lagstadgad tid. Detta förhållande skapar enligt organisationen olägenheter icke endast för allmänheten utan även för berörda tjänstemän. Den verksamhet i form av jourtjänst, som för närvarande upprätthålles hos förvaltningsmyndigheter och domstolar under sommarlördagar, kan uppenbarligen icke helt inställas om icke den av riksdagen åsyftade utvidgningen av 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid till att omfatta även nämnda dagar kommer till stånd.

Ett genomförande av den ifrågavarande lagstiftningen kan enligt vad i promemorian anföres inverka på banktjänstemännens förhållanden såtillvida att ett nu bestående hinder för parterna på detta område att träffa överenskommelse om fria sommarlördagar undanröjes. Frågan om lagändringar av förevarande slag aktualiserades redan vid 1957 års riksdag. Vid riksdagsbehandlingen såväl 1957 som 1960 har argumentationen i frågan väsentligen kommit att avse spörsmålet om det från servicesynpunkt är möjligt att hålla lördagsstängt i bankerna. Därvid har uttryckts den uppfattningen att en begränsning av öppet-hållandet till måndag—fredag skulle möta vissa svårigheter. Denna uppfattning synes ha varit avgörande för de invändningar mot att realisera motionärernas förslag som framkommit vid remissbehand-

lingen av motionsärendet. Bankkontoren har alltsedan lagstiftningen om de nuvarande bankfridagarna infördes år 1935 hållits helt stängda under dessa dagar. Dessförinnan hade bankerna öppet endast i mycket begränsad omfattning å påskafton och midsommarafton för inlösen av växlar och dylikt. Å julafton däremot höll bankkontoren allmänt öppet under vanlig tid. För närvarande förekommer som regel icke annan inskränkning i bankernas öppet-hållande under lördagarna än att expeditionstiden är avkortad med ett par timmar. I motionerna har framhållits att den nu avsedda lagstiftningen icke behöver hindra att bankkontoren hålls öppna för den vanliga verksamheten under sommarlördagar, om så befinnes lämpligt. Första lagutskottet har i sitt av riksdagen godkända utlåtande över motionerna ävenledes understrukt motionärernas uttalande att prövningen av frågan om stängning av bankkontoren på lördagar bör ankomma på arbetsmarknadens parter. Dessa har enligt utskottet de bästa förutsättningarna att bedöma om en sådan ordning är lämplig med hänsyn till det ekonomiska livets krav och allmänhetens önskan om en god service.

I promemorian framhålles att riksdagen markerat att dess nu aktuella framställning i ärendet icke innefattar något ställningstagande till frågan huruvida man i bankerna skall ha lediga sommarlördagar eller ej. Om de begärda lagändringarna genomföres och växel- och checkrättsliga åtgärder som en följd härav icke behöver vidtagas å ifrågavarande lördagar, kan denna omständighet givetvis icke utgöra något hinder för bankerna att då hålla sina kontor öppna, om detta skulle befinnas lämpligt. Däremot avlägsnas genom de föreslagna lagstiftningsåtgärderna ett nu föreliggande hinder för parterna att träffa överenskommelse om lediga sommarlördagar. Frågan om i vilken omfattning bankernas verksamhet skall inställas å sommarlördagar bör emellertid enligt promemorian lösas vid förhandlingar mellan vederbörande parter. Enligt vad som uppgivits har mellan Bankernas förhandlingsorganisation och Svenska bankmannaförbundet under 1960 års avtalsförhandlingar uppnåtts enighet om att de mellan parterna under år 1959 upptagna överläggningarna om lediga sommarlördagar skall fortsättas under avtalstiden i syfte att söka nå fram till en överenskommelse avseende sommaren 1961.

Det påpekas i promemorian, att då det vid remissbehandlingen av motionerna satts i fråga om de föreslagna lagändringarna skulle få någon praktisk betydelse utgångspunkten synbarligen varit den att det från servicesynpunkt skulle ställa sig svårt att sommartid införa lördagsstängning i banker och andra kreditinstitut. Riksdagens framställning har emellertid icke varit inriktad på att åstadkomma en dylik ordning utan har haft ett vidare syftemål, nämligen att undanröja vissa olägenheter för de betydande grupper av arbetstagare, som redan är fria från sitt arbete under sommarlördagarna. Att en lagstiftning av avsett innehåll samtidigt eliminerar nuvarande legala hinder för företag och arbetstagare på bankområdet att överenskomma om utläggning av arbetstidsförkortningen i form av fria lördagar under sommarmånaderna — utan att dock binda parterna för en

sådan ordning — är en konsekvens, varemot från allmänna synpunkter någon berättigad invändning näppeligen kan resas. De skäl som framkommit mot den aktuella lagstiftningen kan därför enligt vad i promemorian framhålls icke tillmätas någon utslagsgivande betydelse. Med det angivna huvudsyftet för de ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna synes det icke heller kunna anföras några bärande skäl för att låta lagändringarna anstå i avvidan på en överenskommelse om fria lördagar inom bankernas område. Lagstiftningens huvudsyfte vinnes oberoende av om en sådan överenskommelse träffas eller ej.

Det erinras i promemorian om att lördagsstängning av bankerna genomförts på många håll utomlands. Så är förhållandet i bl. a. U.S.A., Canada, Frankrike och Belgien, i vilka länder man numera har lördagsstängning av bankerna året om. I åtminstone Frankrike har denna utveckling genomförts etappvis med början med lördagarna under månaderna juni—augusti. Den omständigheten att lördagsstängning av bankerna införts och alltfört tillämpas i flera främmande länder synes ge anvisning om att en sådan ordning icke kan vara till förfång för något mera betydande allmänhetens eller samhällets intresse.

I promemorian anföres, att det för att i enlighet med riksdagens framställning likställa sommarlördagar med bankfridagar kräves ändringar i lagstiftningen om växlar, checker, skuldebrev och beräkning av lagstadgad tid. De erforderliga ändringarna kan enligt promemorian lämpligen verkställas på motsvarande sätt som då bestämmelser om de nuvarande bankfridagarna infördes i nämnda lagstiftning. Detta innebär att i 72 § växelagen, 55 § checklagen, 5 § skuldebrevslagen och 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid införes stadganden av innehåll att lördagarna under månaderna juni, juli och augusti — i likhet med vad för närvarande gäller beträffande påskafton, midsommarafton och julafton — likställas med allmän helgdag enligt nämnda lagar. Det påpekas vidare, att växel- och checklagarna avfattats i enlighet med internationella konventioner om införande av gemensamma växel- och checklagar. Genom förevarande ändringar i de svenska växel- och checklagarna tages i anspråk envar konventionsstat givna bemyndiganden att i växel- och checkrättsligt hänseende med helgdagar likställa vissa söckendagar.

Det påpekas i promemorian slutligen, att den i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid upptagna regeln angående påskafton, midsommarafton och julafton enligt lagrummets nuvarande lydelse icke skall gälla om åtgärden i fråga skall företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna infaller å någon av de nämnda helgdagsaftnarna. Undantaget har numera efter genomförda reformer i fråga om underrätternas sammanträdesordning och behandlingen av inskrivningsärenden förlorat sin praktiska betydelse och torde därför enligt promemorian i detta sammanhang böra utmönstras ur lagrummet.

Remissyttranden

Det i departementspromemorian framlagda förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet yttranden.

Landsorganisationen framhåller, att förslaget är välmotiverat med hänsyn till att den under senare år genomförda arbetstidsförkortningen i största utsträckning uttagits i form av femdagarsvecka under sommarmånaderna med fria lördagar. I ännu mera vidgad omfattning kan denna utveckling förväntas komma att fortgå. I liknande riktning har *Sveriges akademikers centralorganisation* uttalat sig. I yttrandet påpekas, att fria lördagar under sommarmånaderna blivit regel för majoriteten av de anställda. Den nuvarande lagstiftningen angående beräkning av lagstadgad tid medför emellertid för vissa grupper en inskränkning i möjligheterna att utta fria sommarlördagar. Detta gäller bl. a. dem, som är verksamma inom kreditväsendet. Vidare är det hos förvaltningsmyndigheter och domstolar nödvändigt att anordna jourtjänst för att iakttaga den formella öppethållning, som har sin bakgrund i bestämmelserna angående lagstadgad tid. Det i promemorian framlagda förslaget utgör en naturlig anpassning av lagstiftningen till den utveckling, som ägt rum i fråga om arbetstidens förläggning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anför, att syftet med den av riksdagen begärda lagstiftningen främst torde vara att åstadkomma lätnader för de befolkningsgrupper, vilka redan åtnjuter förmånen av fria lördagar under sommarmånaderna. De arbetsfria sommarlördagarna skulle sålunda icke kunna utnyttjas för vila och rekreation i avsedd omfattning på grund av utlöpande fatalietider. Ifrågavarande lagstiftningsåtgärder kan emellertid göra det möjligt, att denna förmån utsträcker till ytterligare grupper av arbetstagare. Länsstyrelsen åsyftar härvid närmast arbetstagare hos förvaltningsmyndigheter och domstolar. Nuvarande bestämmelser om beräkning av lagstadgad tid utgör nämligen ett avgörande hinder mot att helt inställa verksamheten under sommarlördagarna vid nämnda institutioner. Likartade synpunkter anföres av *överståthållarämbetet*. *Länsarbetsnämnden i Stockholms län* framhåller, att lördagarna tenderat att bli fria för allt större arbetstagaregrupper och att fredagarna till följd härav i större utsträckning intagit lördagarnas plats. Detta har i sin tur påverkat offentliga institutioners öppethållande så att vissa av dessa ändrat sin expeditionstid från fredag till annan veckodag.

Även *länsstyrelsen i Gävleborgs län* finner, att förslaget innebär stora fördelar ur personalens synpunkt och att en lördagsstängning icke kan anses vara hinderlig för länsstyrelsen i dess tjänsteutövning. Det kan enligt länsstyrelsens mening även förutsättas, att samhällets funktioner och allmänhetens handlande mycket snabbt kommer att rätta sig efter det nya läget. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, som livligt tillstyrker förslaget, yttrar, att de avsedda lagändringarna i och för sig icke skulle leda till förfång för vare sig allmänna eller enskilda intressen.

Handelskammaren i Karlstad anser, att förslaget helt är i överensstäm-

melse med den allmänna tendensen inom näringslivet att under ifrågavarande månader friställa lördagarna från arbete. Det torde icke vålla de delar av näringslivet, som fortfarande kan komma att vara i verksamhet under ifrågavarande dagar någon olägenhet, att växelprotester m. fl. dylika åtgärder måste uppskjutas till påföljande måndag. Att för ett fåtal ärenden hålla en beredskap hos myndigheterna, förefaller handelskammaren föga rationellt. Även *handelskammaren i Gefle* finner, att förslaget icke kommer att förorsaka någon större olägenhet för näringslivet, då växlar, skuldebrev o. dyl. numera i allt större utsträckning kommer att utställas med annan förfallotid än lördag just med hänsyn till att allt flera företag då håller sina kontor stängda. *Skånes handelskammare* förklarar sig icke vilja motsätta sig förslaget, enär det möjliggör för domstolar och myndigheter att inställa jourtjänstgöringen.

Det framlagda förslaget avstyrkes av *bank- och fondinspektionen*, *Svenska bankföreningen*, *Sveriges jordbrukskassförbund*, *Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Stockholms handelskammare*. Till grund för avstyrkandet åberopas i första hand den försämrade service för främst affärslivet och jordbruksbefolkningen, som en stängning av bankerna under sommarlördagarna skulle medföra.

Riksförbundet Landsbygdens folk uttalar, efter att ha förklarat sig kunna i huvudsak instämma i det yttrande, som jordbrukskassförbundet vid 1960 års riksdag avgivit till första lagutskottet, följande:

Jordbruksbefolkningen har av tradition utnyttjat lördagarna för inköp och bankaffärer. Arbetsbelastningen är också sådan att denna befolkningsgrupp knappast i likhet med andra kan komma i åtnjutande av sammanhängande tvådagarsledigheter vid veckosluten. Någon särskild nytta av att sommarlördagarna likställas med bankfridagar kan därför jordbruksbefolkningen knappast komma att få.

Det väsentligaste motivet för den föreslagna ändringen skulle vara, att vissa arbetstagare inte i avsedd omfattning skulle kunna utnyttja sommarlördagarna till vila och rekreation på grund av utlöpande fatalietider. Olägenheterna synes emellertid vara mycket överdrivna. Något hinder torde inte föreligga för vederbörande att ombesörja sina bankaffärer innan week-endfirandet börjar, särskilt som företagen torde ha anpassat sina avlöningsdagar till det faktum att lördagen är arbetsfri.

Behovet av bankservice från affärslivets och allmänhetens sida under sommarlördagarna kommer även i fortsättningen att bestå och har inte i så stor utsträckning påverkats av den övergång till femdagarsvecka som skett. Delvis kan man räkna med ett ökat behov av service på lördagar. Första lagutskottet, som behandlade ärendet, uttalade också att prövningen av frågan om stängning av bankkontoren under dessa lördagar bör ankomma på arbetsmarknadens parter. Enligt riksförbundets mening skulle det innebära ej oväsentliga olägenheter om man som en konsekvens av de nu föreslagna lagändringarna skulle genomföra lördagsstängning vid banker och andra kreditinrättningar.

Även *Sveriges jordbrukskassförbund* understryker — liksom *bank- och fondinspektionen* — behovet av bankservice från allmänhetens sida och fram-

håller, att expeditionsarbetet på lördagar vid kasserörelsens kontor visat tendens till ökning, allt eftersom fler människor fått lördagsfritt, samt att man bland jordbruksbefolkningen i stor utsträckning funnit det lämpligt att sköta sina bankaffärer på lördagar. *Svenska bankföreningen* påpekar, att olägenheten för den stora allmänheten av att en fatalitetid stundom kan komma att utlöpa på en sommarlördag icke bör överdrivas samt hävdar, att förslaget väsentligaste betydelse därför måste anses vara att det bereder väg för införande av lördagsstängning i bankerna under sommaren eller en del därav. Denna fråga är emellertid långt ifrån lättlost. Hänsyn måste nämligen tagas såväl till allmänhetens behov av god bankservice som till bankernas ställning i konkurrensen med andra institut inom kredit- och penningväsendet. Jämväl *Stockholms handelskammare* finner, att något behov av att omedelbart genomföra den föreslagna lagstiftningen icke föreligger. *Bank- och fondinspektionen* anför, att om och när det kan konstateras — t. ex. genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden och näringslivets företrädare — att behov av bankservice på sommarlördagar ej längre föreligger, tiden är inne att verkställa de ändringar av lagstiftningen, som är nödvändiga för att även ifrågavarande personalgrupper skall kunna beredas förmånen av fria lördagar.

Jämväl av ett antal remissinstanser, som tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran, har uttalats betänkligheter mot att bankerna skulle hållas stängda under sommarlördagarna. Härvid har även promemorians uttalande om att denna fråga helt får bli beroende av den överenskommelse arbetsmarknadens parter i detta avseende kan komma till understrukits. *Fullmäktige i riksbanken* påpekar, att förslaget icke innebär att bankkontoren skall hållas stängda under sommarlördagar utan endast att möjlighet härtil öppnas. Det får sedan ankomma på arbetsmarknadens parter att överenskomma, om och i vad mån denna möjlighet skall utnyttjas. Den föreslagna lagstiftningen åsyftar med andra ord att eliminera nuvarande legala hinder för företag och arbetstagare på bankområdet att träffa avtal om sådan ändring av arbetstidens förläggning att ledighet kan beredas under lördagarna sommartid. Likartade synpunkter anföres av *Svenska bankmannaförbundet*. *Sparbanksinspektionen* anser det lämpligt, att en lagstiftning finnes, som möjliggör att femdagarsvecka vinner insteg även på kreditväsendets område.

Skånes handelskammare yttrar:

Att bankerna kan anlitas på lördagarna även under sommarmånaderna har fortfarande stor betydelse för handeln, i synnerhet för detaljhandeln. Det har kunnat förmärkas en ökad benägenhet hos allmänheten att förlägga sina inköp till tiden efter arbetets slut på fredagarna, och bland affärerna har systemen med kvällsöppet på fredagarna blivit vanligare. Dessutom är lördagarna fortfarande i åtskilliga branscher stora försäljningsdagar. Dessa förhållanden gör att handeln behöver kunna anlita bankerna på lördagar. En speciell omständighet, som gör att handeln är angelägen om att få bibehålla bankernas service även på lördagar, sammanhänger med utbredningen av checklönesystemet. Det har blivit allt vanligare att kun-

derna betalar med checkar i affären. Inte sällan begär de f. ö. att få lösa in checkar på större belopp än inköpen avser. Handeln behöver därför i ökad omfattning kunna vända sig till bankerna för att presentera dessa för inlösen. Bankernas öppethållande på lördagar är av betydelse också från allmänhetens synpunkt sett. Under somrarna är lördagen den dag allmänheten har lättast att komma till bank. Utbredningen av checklönesystemet har f. ö. även för allmänhetens del accentuerat behovet av bankservice. Av anförda skäl vore det att beklaga om bankerna nödgades inställa sitt öppethållande på lördagar. Den serviceförsämring detta skulle innebära för handel och allmänhet saknar i varje fall statsmakterna anledning att framkalla eller påskynda. Handelskammaren anser det därför riktigt, att dessa framhållit, att lagändringarna inte äsyftar att påverka bankerna att hålla stängt under sommarlördagarna och vill ytterligare understryka uttalandena om att den föreslagna lagstiftningen ej har dylikt syfte.

Beträffande postbankens speciella förhållande anför *generalpoststyrelsen*, att postgirokontoret och postbanken hittills under sommarmånaderna varit i verksamhet även på lördagarna. På grund av att med kontorsarbete sysselsatt personal inom andra företag i allt större utsträckning beredes förmånen av fria sommarlördagar, har för postbanken uppkommit betydande svårigheter såväl att förhindra en onormal avgång av sådan personal, som söker sig andra anställningar, som att verkställa erforderlig nyrekrytering. Med hänsyn härtill anser styrelsen icke uteslutet, att frågan om införande av fria sommarlördagar för personalen vid postbankens bokförings-, revisions- och liknande avdelningar måste upptagas till prövning inom en icke alltför avlägsen framtid. Denna fråga har givetvis många aspekter, men en av förutsättningarna för att en sådan anordning skall kunna vidtagas är dock, att de nu föreslagna lagstiftningsåtgärderna blir genomförda. Även *Statstjänstemännens riksförbund* framhåller, att den föreslagna lagändringen kan göra det möjligt att stänga postbanken eller delar därav på lördagarna. Postgirokontorets bokföring av å sommarlördagar inkomna in- och utbetalnings- samt gireringsuppdrag skulle formellt kunna uppskjutas till påföljande söckendag. Utan uppehållande av jourtjänst inom vissa avdelningar skulle vidare direktuppsägning av postgiromedel och uttag av större belopp omöjliggöras på sommarlördagar. Med tanke på behovet av nödvändig service åt allmänheten torde det enligt förbundets mening vara ogörligt för postverket, trots sina stora personalsvårigheter, att utfärda bestämmelser, att nyssnämnda ärenden icke skulle få ombesörjas på sommarlördagarna, när postanstalterna i alla fall är öppna för annan expedition.

Flera länsstyrelser berör frågan om förslagets betydelse för handläggningen av ärenden vid dessa myndigheter. Sålunda uttalar *länsstyrelsen i Gävleborgs län* — i likhet med vad som även anföres av *länsstyrelsen i Älvsborgs län* — bl. a. följande:

Ett genomförande av lagstiftningen innebär att den nuvarande jourtjänsten i verk och inrättningar blir obehövlig. Det är ofrånkomligt att en lördagsstängning i viss utsträckning kommer att medföra en försämrad betjäning av allmänheten. För länsstyrelsens del torde dock riskerna för en sådan icke vara så stora. Det har visat sig att allmänheten under sommar-

lördagarna i allt mindre utsträckning tagit länsstyrelsens tjänster i anspråk genom direkta kontakter. Antalet personliga besök äro få och belastningen av länsstyrelsens telefonväxel avsevärt lägre än eljest.

De ärenden, som föranleda besök från allmänhetens sida under sommarlördagarna, avse till väsentlig del passärenden och bilregistreringsärenden å landskansliet. Endast ett fåtal fall av dessa äro av sådan natur att de skäligen från länsstyrelsens sida påkalla åtgärd samma dag. Det har i fråga om pass under innevarande år hänt ett par gånger. — — — I samtliga dessa fall hade länsstyrelsen dock förvarnats och följaktligen ägt möjligheter att i händelse av lördagsstängning vidtaga särskilda åtgärder.

Landskansliet handlägger vissa ärendegrupper, som äro av sådan natur, att de fordra ett omedelbart ingripande från länsstyrelsens sida. Det är dels vissa exekutiva förfaranden, frågor om kvarstad och skingringsförbud, dels vissa administrativa frihetsberövanden, frågor om omhändertagande av alkoholmissbrukare och liknande. För dessa fall komma de tjänstefria lördagarna att innebära en olägenhet. Antalet ärenden av förevarande typer är dock lågt. Vid länsstyrelsen har under sommarlördag de senaste två åren av ifrågavarande ärenden förekommit följande: kvarstadsärenden, 1959 — ett, 1960 — ett; omhändertagande av alkoholmissbrukare, 1959 — ett, 1960 — inget. Länsstyrelsen anser nu angivna förhållanden icke innefatta sådan avsevärd nackdel att de för länsstyrelsens del påkalla ett öppethållande under lördagar.

Även inom landskontorets förvaltningsområde kan någon gång förekomma att ett ärende fordrar omedelbar åtgärd. Som exempel kan nämnas utanordning av överskjutande skatt till utlänning, som avser att utflytta ur riket. De rör sig likväl här om en ren undantagsföreteelse.

Föreningen Sveriges stadsdomare framhåller beträffande förslagets betydelse för rådhusrätterna följande:

Enligt vad föreningen erfarit har vid flertalet rådhusrätter i landet under sistförflutna sommar arrangerats jourtjänst på lördagarna, vilket inneburit att en eller flera avdelningar inom rådhusrätterna hållits öppna och att allmänheten genom skyltar eller på annat sätt hänvisats dit. Detta arrangemang har nödvändiggjorts bland annat därav att städerna rekommenderat de olika myndigheterna att i största möjliga mån bereda dem underställd personal fria sommarlördagar. För de medelstora och mindre rådhusrätternas del har detta i realiteten inneburit, att endast ett biträde kunnat disponeras under sommarlördagarna. I annat fall skulle varje biträde måst åläggas jourtjänst ett flertal lördagar under sommaren, vilket näppeligen torde ha avsetts. Samma har förhållandet varit med domarpersonalen. Denna anordning har väl fungerat men kan icke anses tillfredsställande. Det är nämligen otänkbart att den vid varje tillfälle tillstädesvarande personalen skulle kunna på ett nöjaktigt sätt svara för rådhusrättens samtliga avdelningar. Det måste därför hälsas med tillfredsställelse, att en lagstiftning kommer till stånd, som möjliggör även för rådhusrätternas personal att i likhet med andra grupper av arbetstagare i full utsträckning komma i åtnjutande av fria sommarlördagar.

Kommerskollegium betonar, liksom *handelskammaren i Skåne*, att myndigheterna icke utan vidare bör taga en ändring i lagstiftningen till intäkt för att stänga sina expeditioner under sommarlördagarna utan att frågan om en sådan stängning bör prövas i varje särskilt fall med hänsyn bl. a. till allmänhetens berättigade krav på service.

Beträffande förslagets direkta ekonomiska konsekvenser framhåller *Stockholms handelskammare*, att ränteförlust kommer att uppstå för kreditgivarna, om sista dagen för betalning är en sommarlördag. I en av *stadskollegiet i Stockholm* åberopad, av borgarrådet Mehr upprättad promemoria uttalas, att risk föreligger, att staden kan åsamkas ekonomisk förlust. Såsom exempel härpå åberopas, att utbetalningen av kommunalskatt i juli månad 1960, cirka 137 miljoner kronor, blev tillgänglig för lyftning en lördag. På grund av att bankerna var öppna kunde staden omedelbart lyfta beloppet och göra detta räntebärande, varigenom staden erhöll ränta under två dagar.

Generalpoststyrelsen påpekar, att förslaget på grund av bestämmelserna i allmänna poststadgan skulle få en omedelbar betydelse för postverket och dess kunder bl. a. såtillvida, att om sista dagen för avhämtning på postanstalt av en där kvarliggande försändelse (exempelvis en postförskottsförsändelse) inträffar på en lördag under juni, juli eller augusti, försändelsen i stället skulle kunna avhämtas följande måndag. En sådan konsekvens står helt i överensstämmelse med det syfte, som riksdagens framställning velat tillgodose, och torde icke komma att medföra några olägenheter för postverket.

Flera remissinstanser har berört frågan om under vilka månader de fria lördagarna bör förläggas. *Tjänstemännens centralorganisation* anför härom följande:

Som i olika sammanhang belysts och även av utredningen framgår kan man se en snabb utveckling mot femdagarsvecka inom såväl enskild som offentlig tjänst. Med hänsyn härtill skulle det kunna påstås att de i utredningen föreslagna lagändringarna icke går tillräckligt långt. Det må t. ex. erinras om att enligt på det statliga området gällande bestämmelser s. k. sommartid må tillämpas under tiden juni—september, och att inom ett flertal förvaltningsområden sommartid må uttagas i form av fria lördagar. Den föreslagna fatalielagstiftningen skulle sålunda redan i nuläget icke helt korrespondera med den reglering av arbetstiden som från andra synpunkter ansetts önskvärd och möjlig att genomföra.

Organisationen vill i detta sammanhang erinra om att organisationen vid 1960 års riksdag till första lagutskottet skriftligen framfört vissa synpunkter på förhållandena inom den statliga förvaltningen och ifrågasatt om icke den föreslagna »lördagsregeln» för sommarlördagar skulle kunna utsträckas att gälla lördagar under hela året.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län uttalar, att länsstyrelsen med hänsyn till arbetsförhållandena, särskilt inom landskontoret, helst skulle se, att lördagarna utlades under månaderna juli—september. Man torde enligt länsstyrelsen för övrigt kunna räkna med att antalet fria lördagar genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter framdeles ökar, vilket måhända kan aktualisera, att samtliga lördagar likställes med bankfridagar. Enär emellertid flertalet av de arbetstagare, som skulle beröras av den föreslagna lagstiftningen, för närvarande torde ha sina fria lördagar utlagda under månaderna juni—augusti, säger sig länsstyrelsen icke nu vilja påfordra ändring i detta hänseende. Jämväl *överståthållarämbetet* framhåller, att det ur

de statliga myndigheternas synpunkt skulle vara mest fördelaktigt, om också lördagarna under september månad kom att omfattas av lagstiftningen.

Sparbanksinspektionen anför beträffande den för bankerna lämpligaste tidpunkten för bankfridagarna följande:

Inspektionen ställer sig mindre förstående till förslaget att utökningen av bankfridagar skall avse endast månaderna juni—augusti. Såsom promemorian utvisar, har bankföreningen förklarat, att lördagsstängning hos affärsbankerna ej rimligen kan ifrågakomma under juni månad. Under sådana förhållanden kan det antagas att de anställda i stället vilja ha lördagsstängning under september månad. Det vore därför enligt inspektionens mening skäl att låta utökningen av bankfridagar avse åtminstone tiden juni—september. Det synes för övrigt böra övervägas, om begränsning till viss del av året över huvud är påkallad. Regler om fatalietider torde med fördel göras oberoende av viss årstid. Då det därjämte förefaller troligt att kravet på femdagarsvecka även inom kreditväsendet kommer att sträckas längre och längre torde tillfället vara lämpligt att på en gång undanröja de legala hinder, som stå i vägen för fria förhandlingar i frågan mellan arbetsmarknadens parter. Äro olägenheterna av undanröjandet icke större än att det kan ske för tre månader — och inspektionen kan icke finna att olägenheterna äro av nämnvärd betydelse — synes det även kunna utsträckas att gälla hela året.

Sedan sparbanksinspektionen därmed tillkännagivit sin principiella inställning i ärendet vill inspektionen tillägga, att det är ganska tveksamt om det passar bankinrättningar, om femdagarsvecka skall införas, att ha stängt just på lördagar. Såsom framgår av i promemorian återgivet yttrande från Jordbrukskassaförbundet anses inom jordbrukskasserörelsen lördagen närmast vara minst lämplig som bankfridag. Liknande uppfattning torde återfinnas hos många sparbanker. När det gäller lagstiftning om bankfridagar, måste emellertid en bestämd veckodag utväljas, och den dagen torde av övervägande skäl böra bli lördagen.

Föreningen Sveriges häradshövdingar anser, att bestämmelserna i 1 kap. 15 § rättegångsbalken om att tingssammanträde i vissa fall skall pågå under erforderligt antal helgfria dagar i följd bör ändras. Detta stadgande kan medföra, att sammanträde skall hållas även å sommarlördag. Möjlighet men ej ovillkorlig skyldighet bör därför skapas att i stället fortsätta sammanträdet nästa helgfria dag. Föreningen finner ävenledes, att en sådan ändring i rättegångsbalken bör övervägas, att domstolsförhandling aldrig behöver hållas å lördag eller dag före helgdag.

Till sist må nämnas, att flera remissinstanser erinrar om att av Kungl. Maj:t utfärdade instruktioner, stadgar och arbetsordningar bör ändras så att bestämmelserna om mottagnings-, expeditions- och arbetstid bringas i överensstämmelse med den föreslagna lagstiftningen.

Departementschefen

Under de senaste åren har ett allt större antal arbetstagare erhållit fria lördagar under sommar månaderna. Denna utveckling har i hög grad främjats av den nu genomförda arbetstidsförkortningen, vilken i mycket stor ut-

sträckning utlages i form av fria lördagar. De gällande lagreglerna beträffande fatalietider har emellertid till följd, att de som har förmånen av fria lördagar ej alltid kan utnyttja dessa för vila och rekreation. Denna olägenhet skulle undanröjas, om sommarlördagarna likställes med de s. k. bankfridagarna. En sådan reform skulle emellertid få betydelse även för vissa arbetstagargrupper, som ännu ej erhållit förmånen av fria sommarlördagar. Förvaltningsmyndigheter och domstolar har hittills ej haft formell möjlighet att helt nedlägga verksamheten under sommarlördagarna. För att i största möjliga utsträckning bereda personalen ledighet under dessa lördagar har man på många håll tillämpat ett jourssystem, varigenom verksamheten kunnat upprätthållas med ett minimum av arbetskraft. Denna service synes emellertid ha föga utnyttjats av allmänheten. På arbetsplatser med ett fåtal anställda innebär jourtjänsten å andra sidan en ej obetydlig belastning för personalen. En annan betydelsefull grupp, som i förevarande sammanhang tilldrar sig intresse, är bankpersonalen. Jämväl för banker och andra kreditinrättningar utgör de nu gällande lagreglerna ett absolut hinder mot att stänga kontoren under lördagarna.

Det förslag om sommarlördagarnas likställande med bankfridagarna som nu — med anledning av initiativ från riksdagen — framlagts har i det stora hela vunnit gillande vid remissbehandlingen. De invändningar som från några håll framförts hänför sig främst till den försämrade service för näringsliv och allmänhet — särskilt jordbruksbefolkningen — som en stängning av bankerna under sommarlördagarna skulle föra med sig. Innebörden av förslaget är emellertid icke, att bankerna skall hållas stängda under sommarlördagarna utan endast att möjlighet därtill öppnas. Frågan om och i vad mån denna möjlighet skall utnyttjas får lösas vid förhandlingar mellan arbetsmarknadens och det övriga näringslivets parter, varvid jämväl behovet av service åt allmänheten torde komma i betraktande. En direkt följd av förslaget är däremot, såsom påpekats vid remissbehandlingen, att ränteförlust kan uppkomma för kreditgivare i fall då sista dagen för betalning är en sommarlördag. Denna konsekvens synes dock icke utgöra något skäl mot genomförande av den föreslagna lagstiftningen, vilken otvivelaktigt skulle bli av stort värde för stora befolkningsgrupper i vårt land.

Såsom angivits i departementspromemorian lägger de mellanfolkliga konventioner på växel- och checklagstiftningens område, vartill Sverige anslutit sig, ej hinder i vägen för den föreslagna reformen.

I några yttranden har ifrågasatts, om man inte med hänsyn till den utveckling, som inom näringslivet skett mot en femdagars arbetsvecka, borde överväga att utsträcka de bankfria lördagarna att avse hela året. En inom Svenska arbetsgivareföreningen verkställd approximativ undersökning visar emellertid, att under år 1959 endast cirka en procent av de inom föreningens verksamhetsområde anställda haft fullt genomförd femdagarsvecka. Även om det kan antagas, att utvecklingen också här i landet så småningom kommer att leda till arbetsfria lördagar under hela året, anser jag det ej

påkallat att f. n. genomföra en lagstiftning, varigenom årets samtliga lördagar anses som bankfridagar.

Jag vill alltså tillstyrka genomförande av en lagstiftning, varigenom sommarlördagarna likställes med bankfridagar. Vad angår frågan vilken del av den varma årstiden som bör omfattas av lagstiftningen har i promemorian föreslagits månaderna juni, juli och augusti. Gentemot detta förslag kan anföras att, enligt vad som framgår av den förut nämnda, av Svenska arbetsgivareföreningen verkställda undersökningen, de arbetsfria lördagarna i viss utsträckning förläggas ej blott till juni, juli och augusti utan även till maj och september. Detta bekräftas även av en utredning, som verkställts inom landsorganisationen. I det väsentliga är dock lördagsledigheterna förlagda till juni, juli och augusti. Att under lagstiftningen inbegripa maj månad synes ej påkallat. Däremot vill jag med hänsyn särskilt till att inom statsförvaltningen sommararbetstid i stor utsträckning tillämpas under juli — september förorda, att lagstiftningen får omfatta också september månad.

Såsom föreslagits i promemorian torde de erforderliga lagändringarna kunna verkställas på så sätt att i 72 § växellagen, 55 § checklagen, 5 § skuldebrevslagen och 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid upptages stadganden av innehåll att lördagarna under juni, juli, augusti och september — i likhet med vad som f. n. gäller beträffande påskafton, midsommarafton och julafton — likställes med allmän helgdag.

Det är tydligt, att ett genomförande av den nu föreslagna lagstiftningen kan komma att påverka t. ex. den tidsfrist vilken enligt 24 kap. 12 § rättegångsbalken gäller för avlåtande av häktningsframställning. Spörsmålet om förhållandet mellan 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid och nyssnämnda stadgande i rättegångsbalken är emellertid icke nytt. I framställning till Kungl. Maj:t den 31 januari 1952 (se JO:s ämbetsberättelse 1953 s. 343) har sålunda justitieombudsmannen berört frågan och därvid framhållit önskvärdheten av sådant förtydligande av 24 kap. 12 § rättegångsbalken att ifrågavarande stadgande i lagen om beräkning av lagstadgad tid icke kan göras tillämpligt beträffande tiden för avlåtande av häktningsframställning. Sedan framställningen överlämnats till 1951 års rättegångskommitté förklarade rättegångskommittén i promemoria den 6 augusti 1954 att den för sin del icke ansåge tillräckliga skäl föreligga att föreslå lagregler, som skulle innebära undantag från de eljest generellt gällande bestämmelserna om lagstadgad tid. Icke heller i det läge som nu uppstått genom den ifrågasatta ändringen av lagen om beräkning av lagstadgad tid torde det enligt min mening vara påkallat att vidtaga någon jämkning av stadgandet om den tidsfrist som enligt rättegångsbalken gäller för avlåtande av häktningsframställning. Det är ju att märka att huvudregeln enligt rättegångsbalken är att häktningsframställning skall avlätas så snart ske kan och att det endast är den yttersta maximifristen, som påverkas av en tillämpning av stadgandet i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid.

Den i 2 § lagen om beräkning av lagstadgad tid upptagna regeln angående påskafton, midsommarafton och julafton skall enligt lagrummets nuva-

rande lydelse icke gälla, om åtgärden i fråga skall företagas senast å viss rättegångsdag eller inskrivningsdag och denna infaller å någon av de nämnda helgdagsaftnarna. Som i departemetspromemorian förordats torde denna bestämmelse såsom numera praktiskt betydelselös kunna utgå ur stadgan-
det.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har framfört önskemål om att sådan ändring viddrages i 1 kap. 15 § rättegångsbalken, att uppehåll även i mindre vidlyftiga rättegångar kan göras under sommarlördagar och helgdagsaftnar. Något större praktiskt behov av en sådan bestämmelse synes dock icke föreligga, då de fria lördagarna till stor del infaller under domstolarnas ferier. I allmänhet torde det även utan den ifrågasatta lagändringen kunna undvikas, att rätten håller session å sommarlördagar.

Den nya lagstiftningen bör träda i kraft den 1 juni 1961. Reformen medför att vissa jämkningar kan göras i gällande föreskrifter angående mottagnings- och expeditionstid vid domstolar och förvaltningsmyndigheter. Vid dessa jämkningar, som kan ske i administrativ ordning, bör beaktas, att allmänhetens berättigade krav på service icke eftersättes.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 55 § checklagen;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid; samt
- 4) lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över de angivna lagförslagen, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*) till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:

Ulla Larsson

¹ Förslagen, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utelämnats.

Bilaga B.

De vid departementspromemorian fogade lagförslagen

1) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 72 § växellagen

Härigenom förordnas, att 72 § växellagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

72 §.

Inträffar växels — — — å söckendag.

Skall åtgärd — — — helgdagar medräknas.

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare *lördagar under månaderna juni, juli och augusti*, påskafton, midsommarafton och julafton.

Vid beräkning — — — ej medräknad.

Uppskovsdagar äge — — — ej rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

2) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 55 § checklagen

Härigenom förordnas, att 55 § checklagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

55 §.

Checks uppvisande — — — å söckendag.

Då den — — — helgdagar medräknas.

Likställda med allmän helgdag enligt denna lag vare *lördagar under månaderna juni, juli och augusti*, påskafton, midsommarafton och julafton.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

3) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Infaller tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, å söndag eller annan allmän helgdag, *å lördag under månaderna juni, juli och augusti* eller å påskafton, midsommarafton eller julafton, må åtgärden företagas å nästa söckendag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

4) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

5 §.

Är förfallotid — — — skuldebrevets utfärdande.

Inträffar skuldebrevs förfallotid å söndag eller annan allmän helgdag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag. Likställda med allmän helgdag vare enligt denna lag *lördagar under månaderna juni, juli och augusti*, påskafton, midsommarafton och julafton.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1961.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 10 februari 1961.

Närvarande:

justitierådet REGNER,
regeringsrådet JARNERUP,
justitieråden AF TROLLE,
BOMGREN.

Enligt lagrådet den 4 februari 1961 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 januari 1961, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen, lag om ändrad lydelse av 55 § checklagen, lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid och lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 om skuldebrev.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av lagbyråchefen B. Hjern.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

T. Johansson

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de till lagrådet den 20 januari 1961 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 55 § checklagen;
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1930 (nr 173) om beräkning av lagstadgad tid; samt
- 4) lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 27 mars 1936 (nr 81) om skuldebrev.

Med förmälan att lagförslagen av lagrådet lämnats utan erinran hemställer föredraganden, att desamma måtte jämlikt 87 § regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors